

Таким чином, розвиток інноваційного мислення майбутнього менеджера є одним із важливих завдань його професійної підготовки, яке вирішується не засобами окремих дисциплін, а в контексті освітньої програми в цілому.

Список використаних джерел:

1. Копитко М. І. *Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях*. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.
2. Макаруч І.Д. *Вимоги до менеджерів інноваційної сфери діяльності [Ел. ресурс]*. Режим доступу до дж.: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Economics/70563.doc.htm
3. Малиновська Н. *Інноваційне мислення у вирішенні завдань практичної соціальної роботи [Ел. ресурс]*. Режим доступу до дж.: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9584/1/202-203.pdf>

**КОЛЕКТИВІЗМ ТА РОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ:
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК МАКАРЕНКІВСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ**

**Варакіна Т. П., Решета Т. М.
Полтава, Україна**

Коли як педагог-практик, куратор студентської групи стикаєшся з дилемою що важливіше: виховання почуття колективізму а чи глибокий розвиток індивідуальності та індивідуальностей даного тобі колективу, як правило, звертаєшся до макаренківського надбання. І тут треба пильно вчитуватися в першоджерела, адже кілька десятиліть поспіль по смерті А. С. Макаренка різномасні коментатори його творів та діянь, як правило, робили перекося, збивалися на шлях узагальнено-прийнятий офіційною педагогічною наукою: колективізм, колективізм і ще раз – колективізм. Але у самого Антона Семеновича все було неоднозначно, його педагогіка – багата на стерео-підходи до юних.

Як широко відомо, А. С. Макаренко, тільки-но створюючи новий дитячий колектив, поперед все скрупульозно, але майже непомітно, вивчав буквально кожного новоприбулого безпритульного, а потім постійно і надзвичайно уважно стежив за його становленням у колективі, спостерігав за змінами у психології поведінки [7, 8, 1, 2, 3, 5].

Зустрічна дитячому колективу – також колективна, але професійно педагогічна хвиля – вплив на новий дитячий колектив колективу педагогів, котрий під керівництвом Антона Семеновича також формувався з яскравих і різноманітних індивідуальностей. І вони теж розвивалися у подібній взаємодії, і кожен – по-своєму. Й тільки такого роду взаємодія двох колективів, багатьох різних (іноді до діаметральної

протилежності) індивідуальностей і дали змогу отримати результати, котрі й учені, і практики од педагогіки будуть вивчати віками.

Що новітня наука говорить про співвідношення колективного та індивідуального?

Думка українського вченого: «Ми вважаємо, що відмова від принципу колективізму є справою надто небезпечною в умовах, коли відбувається зниження ролі соціуму у вихованні моральної культури особистості, виявляється нігілістичне ставлення до самої ідеї колективізму, неосяжних меж серед молоді набуває сплеск агресивності й насильництва, в основі яких лежить зоологічний індивідуалізм і егоїзм» [4, с. 12]. Що ж до наукового Заходу, то «В історії західної психології проблема індивідуальності була досить різко протиставлена традиційному контексту соціально-психологічного знання. Психоаналіз покінчив з ілюзіями щодо суспільства як середовища, що стимулює особистісний розвиток, та експлікував шляхи й механізми невротизуючого впливу соціуму на індивідуальність, так само як і обсяг цього впливу. Для психології несвідомого завжди важливим був ціннісний аспект індивідуальності, який послідовно ігнорувався радянськими психологами, які фактично редукували проблему індивідуальності до проблеми індивідуальних відмінностей» [5].

Загалом же уся сучасна світова психологія у той чи інший спосіб стверджує услід за вже класичним, загальноприйнятим у всьому науковому світі: індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють. Адже кожна людина од самого моменту народження – індивід. А під індивідом розуміється сукупність її генетично обумовлених, біологічних, вроджених якостей. Тож з одного боку індивід – суто одиничний, а з другого – типовий представник біовиду *Homo Sapiens*. Особистістю ж індивід стає у процесі соціалізації (освоєння умінь, знань, досвіду в житті соціуму, становлення його членом), розвитку, входження у світ соціальних зв'язків, взаємодій. Тобто особистість визначаємо як сукупність соціально значимих, соціально зумовлених якостей окремої людини, і особистістю можемо називати лишень вже соціально зрілу людину.

Під індивідуальністю у психології та суспільствознавстві розуміється неповторність якостей окремо взятої людини, причому як біологічних, так і набутих у процесі життя, соціальних (певні вміння, навички, таланти тощо). Тобто індивідуальність – сукупність унікальних, неповторних якостей, властивих кожній людині.

На переконання сучасних учених світу соціумну природу людини становить саме та єдність соціальних і біологічних якостей, котра виявляється у єдності таких характеристик як індивід, особистість та індивідуальність. Кожна із них віддзеркалює котрись частку людської

сутності. Суспільство прагне уніфікації, а індивідуальність, навпаки, протестує проти неї, гостро вимагає самовираження. Проте у своїх прагненнях і протестах будь-яка індивідуальність повинна зважати на решту світу [10].

Більшість підопічних А. С. Макаренка, як відомо, по закінченні виховання та навчання у колонії вступали до закладів вищої освіти, отримували дипломи інженерів, лікарів, офіцерів, педагогів, юристів тощо. Найголовніше ж те, що й надалі виказували культуру, високі моральні й духовні якості, бо вся педагогічна система А. С. Макаренка будувалася не лишень на пріоритеті формування колективу, але й – передусім – на вихованні, формуванні гармонійно розвиненої кожної унікальної особистості. Цей педагог вважав: діти – не «об'єкт виховання», «ні, діти – це живе життя, і життя прекрасне, а тому необхідно... бачити й поважати їхні права та обов'язки» [8].

Така жива діалектика любові та одночасної і поваги до особистості, разом з тим – виховання її відповідальності за свої вчинки, вчинки колективу. Тож при всьому тому важливу роль у вихованні індивідуальності педагог одводив колективу як важливому чиннику виховання і формування особистості. Теоретико-методологічний принцип взаємодії колективу й особистості – основа всієї – вистражданої особисто – педагогічної творчості Антона Семеновича, основним гаслом якої стало: «Якомога більше вимог до людини, якомога більше поваги до неї» [1]. Набагато пізніше потому напишуть: «...індивідуальність є вищий рівень розвитку особистості, вона є специфічною конфігурацією властивих індивіду унікальних імпульсів, потягів і цінностей, усвідомлення, розуміння та розвитку яких у життя забезпечує максимальний рівень зрілого автентичного існування людини у світі. Становлення та розвиток індивідуальності – важливе життєве завдання, і не всі люди з ним справляються, а деякі й не ставлять взагалі» [5].

Але як надзвичайно талановита людина, ба навіть (вже можна це сказати практично беззаперечно) геніальна, Макаренко це розумів, твердо знав і втілював у життя недивлячись на те, що створювати таку, суто демократичну систему виховання йому доводилося в умовах радянського, тобто тоталітарного ладу.

Тож недарма в останні два з лишком десятиліття, незважаючи на загальний начебто відступ переважної частини педагогів од спадщини А. С. Макаренка, зроблено і робиться дуже багато, до того ж принципово у нових напрямках... Відбувається прорив макаренкознавчих досліджень: аж до фундаментальних проблем педагогіки. І при цьому виявляється невичерпний творчий потенціал ідей та досвіду цього педагога-класика. Знов утверджується його характеристика як соціального педагога-реформатора. І починає формуватися, виявляти себе на повний голос

нове, вже аж четверте покоління його послідовників, котре розуміє: створення Макаренком такого конструктивного синтезу протилежностей – виховання колективом і виховання індивідуальністю, виховання колективу і виховання у ньому індивідуальностей – основа основ видатного успіху педагога-теоретика і практика, а сьогодні ми говоримо: і реформатора, ідеї котрого уповні пригодаються до нових умов розвитку нашого суспільства.

Список використаних джерел:

1. А. Макаренко про педагогічну працю та вимоги до вчителя. URL: <https://studfile.net/preview/7353899/page:34/> (дата звернення: 17.02.2022).
2. Братусь Б. Г. Людина як предмет пізнання в психології. URL: <http://um.co.ua/8/8-12/8-123581.html> (дата звернення: 22.02.2022).
3. Бучківська В. В. Педагогічна спадщина А. С. Макаренка в контексті особистісно-орієнтованого підходу у вихованні: монографія. Хмельницький, 2007. 186 с.
4. Васянович Г. П. Філософія : Навч. посіб. Львів, 2009. 320 С. 22.
5. Зарубіжні підходи до розуміння індивідуальності. URL: https://ozlib.com/899782/psihologiya/zarubezhnye_podhody_ponimaniyu_individualnosti (дата звернення: 12.01.2022).
6. Кудояр А. М. Психологічні погляди А. С. Макаренка. Особистість. Діяльність. Соціальні об'єднання. Колектив. Суми, 2017. 340 с.
7. Макаренко А. С. Педагогічна поема. URL: <https://www.stud24.ru/pedagogy/analz-tvoru-as-makarenka-pedagogchna/503956-2010334-page1.html> (дата звернення: 11.01.2022).
8. Макаренко А. С. Пропори на баштах. Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету. URL: <http://library.rshu.edu.ua/virtualni-vystavki/34-zagalnyj-rozdil/731-tvori-statti-vistupi-a-s-makarenka> (дата звернення: 19.01.2022).
9. Музика О. Л. Педагогічна спадщина А. С. Макаренка і сучасні підходи до розвитку здібностей. К. : Педагогіка і психологія. 2008. № 3-4. С. 15–21.
10. Психологія особистості. URL: http://4ua.co.ua/psychology/qa2bc69a5d53b89421216c26_0.html (дата звернення: 22.02.2022).

МАКАРЕНКІВСЬКА «ПАРАЛЕЛЬНІСТЬ» ВИХОВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВА. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

Васецька Л. В.
Полтава, Україна

Наразі наша країна постала перед важливим завданням: якомога раніше орієнтувати підлітків на вибір конкретної професії, причому в пріоритеті – саме робітничі спеціальності, котрих нагально потребує соціум, де нараховується явний надлишок фахівців із університетськими дипломами, а відповідних трудових ніш для них усе меншає.